

Japan

Wij deelden reeds mee dat in totaal ca. zeven-en-dertigduizend krijgsgevangenen in Japan hebben moeten werken: Nederlanders en Indische Nederlanders, Britten, Australiërs, Canadezen (aangevoerd uit Hongkong) en Amerikanen (vooral aangevoerd uit de Philippijnen). Onder die ca. zeven-en-dertigduizend hebben zich ca. achtduizend Nederlanders en Indische Nederlanders bevonden en van hen zijn zevenhonderdacht-en-twintig (een op de elf) in Japan bezweken. Er zijn overigens méér dan ca. zeven-en-dertigduizend noordwaarts verscheept – velen (maar wij weten niet precies, hoeveel) zijn tijdens die transporten verdrongen of hebben anderszins het leven verloren.

Van de Nederlanders en Indische Nederlanders die in Japan terecht kwamen, waren de overlevenden van de Slag in de Javazee, behorend tot de groep van ca. vijfhonderd die van Celebes was weggevoerd (die groep is in Japan redelijk behandeld), en de ca. zeshonderd 'technici' die in Tjimahi aangewezen waren, de eersten die er arriveerden: resp. in mei en in december '42.¹ De andere groepen ten getale van meer dan zeven-duizend zijn er later, d.w.z. eind '43 en in de loop van '44, aangekomen: gedeeltelijk krijgsgevangenen van Java, gedeeltelijk krijgsgevangenen die eerst aan de Birma-spoorweg hadden gewerkt. Van de ca. zeshonderd 'technici' (Indisch-Nederlandse minderen met een kleine groep Nederlandse officieren) weten wij welk werk zij in Japan hebben moeten doen², maar zulk een overzicht ontbreekt voor de meer dan zevenduizend die op hen volgden. Er zijn in Japan in totaal 85 krijgsgevangenenkampen geweest, geen grote: het aantal gevangenen varieerde er van driehonderd tot zevenhonderdvijftig. Die kampen verschilden sterk: soms waren er

¹ In december '42 kwam in Japan ook het door de Japanners wederrechtelijk inbeslaggenomen hospitaalschip 'Op ten Noort' van de marine aan; de Europese bemanningsleden en de medische staf, waaronder enkele verpleegsters, in totaal vier-en-veertig personen, werden in een landhuis in de bergen niet ver van Hirosjima geïnterneerd – zij zijn daar goed behandeld. ² Zij en de hen vergezellende ca. honderd Britten, Australiërs en Amerikanen zijn in drie groepen gesplitst: ca. driehonderd hebben gewerkt in een hoogovencomplex, ca. tweehonderd in de daarbij behorende ijzermijn en ca. tweehonderd in een kolenmijn. De tot de groepen behorende officieren werden conform de Conventie van Genève niet tot arbeid verplicht. Zij die in de kolenmijn werkten, waren ruim twee jaar later, aldus een hunner, 'vaalbleek door het voortdurend gebrek aan zonlicht' en 'buitendien slap en zo mager als latten, daar het voedsel gering en bar slecht was'; gekleed waren zij toen in 'vodden', die 'zelfs de ergste bedelaar in Holland al lang weggegooid' zou hebben. (J. W. le Comte: 'De laatste dienst' (28 aug. 1945), p. 1 (IC, 1 128)).